

לֹא־תִשְׁנֵא אֶת־אֲחִיךָ בְּלִבְבְּךָ הוֹכַח תּוֹכִיחַ
 אֶת־עַמִּיתְךָ וְלֹא־תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא׃ יח לֹא־תִקֵּם
 וְלֹא־תִטַּר אֶת־בְּנֵי עַמְּךָ וְאֶהְבֵּת לְרַעֲךָ כַּמּוֹד אֲנִי
 יְהוָה׃ יט אֶת־חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ בְּהַמַּתְךָ לֹא־תִרְבִּיעַ
 כְּלָאִים שְׂדֵךְ לֹא־תִזְרַע כְּלָאִים וּבְגָד כְּלָאִים

תו"א (יח) לא תשנא. פסחים ק"ג: נדרים ס"ה: סוטה ג'. ערכין טו: הוכח תוכיח. מניעא לא. ערכין טו: (יח) לא תקם ולא תטור. יומא כג. נדרים ס"ה: ואהבת לרעך כמוך. פסחים ע"ה. כחצות לו: נדרים ס"ה: סוטה ט: קידושין מ"א. ז"ק ג"א. סנהדרין מה. נ"ג: פ"ד: נדה י"ז. עקרים מ"ד מ"ה עקידה שער ח וטער כג (יט) את חקותי תשמרו. קידושין ל"ט. סנהדרין ס. בהמתך לא תרביע בלאים. קידושין ל"ט. ז"ק נ"ד: ז"מ לא: סנהדרין ס. מכות כ"א: חולין קטו. שרף לא תזרע בלאים. קידושין ל"ט. מו"ק ז: מכות כ"א: ע"ז ס"ד. ובגד בלאים שעטנו יבמות ד: נדה ס"א:

רש"י

(יז) וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא. לא תלבין את פניו ברבים: (יח) לֹא תִקֵּם. אמר לו השאילני מגלך אמר לו לאו למחר אמר לו השאילני קרדומך אמר לו איני משאילך כדרך שלא השאלתני זו היא נקימה. ואינו היא נטירה אמר לו השאילני את קרדומך אמר לו לאו למחר אמר לו השאילני מגלך אמר לו הא לך ואיני כמותך שלא השאלתני זו היא נטירה (יומא כ"ג) שנוטר האיצה בלבו אע"פ שאינו נוקם: וְאֶהְבֵּת לְרַעֲךָ כַּמּוֹד. אמר רבי עקיבא זה כלל גדול בתורה (ת"כ): (יט) אֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ. ואלו הן בהמתך לא תרביע בלאים וגו' חוקים אלו גזרת מלך שאין טעם לדבר: וּבְגָד כְּלָאִים. למה נאמר לפי שנאמר לא תלבש שעטנו אמר ופשתים יחדיו (דברים כ"ב) יכול לא ילבש גזי אמר ואיני פשתן ת"ל בגד מניין לרבות הלצדים ת"ל שעטנו דבר שהוא שוע טווי ונו. ואומר אני נח לשון דבר הנמלל ושור זה עם זה לחצרו מיטט"ר בלע"ז (וועבען) כמו חזין לנאזי דאית בהון (מ"ק י"ב) שאנו מפרשין לשון כמוש פליטט"ר (פערוועלקט) (עי' שמות י"ח העמק דבר

סיבה מעטנו עומד בסכנת נפש, אסור לך לעמוד על דם רעך, אבל רכילות אסור אפילו לא יהא נוגע לנפשו ודמו ממש אלא היוק וכדומה, מכל מקום הרי הוא מוכרו לך. ועוד נכלל בסמיכות אזהרות אלו, שאף ע"ג שאזהרה לא תלך רכיל, מכל מקום לא תעמוד על דם רעך, היינו אם יודע שאיש אחד רוצה לירד לחיו של אדם אחר, ה"ז מחויב להודיע ואסור לעמוד על דם רעך: (יז) לֹא תִשְׁנֵא וְגו'. לפי הפשט אזהרות שזוה

הרחב דבר

(א) ובתיב משיב רעה חמת טובה לא תמוש רעה מציתו (משלי י"ז ג'), ופירשו חו"ל בצ"ר ס"פ נח לא רק משיב רעה חמת טובה, אלא אפי' משיב רעה חמת רעה, והיינו משום שדייקו חו"ל לשון משיב, דלא שייך לשון השבה אלא מה שמייב, והאיך שייך לשון השבת רעה על טובה, מש"ה פירשו משיב רעה, והדבר מובן שהוא משום שעשה לו רעה מש"ה משיב לו רעה, אבל הוא חמת טובה שהי' לו לעשות, שאם הי' עושה טובה הי'

יז לֹא תִשְׁנֵי ית אַחוּד בְּלִבְךָ אוֹכַחַת תּוֹכַח ית חֲבֵרְךָ וְלֹא תִקְבֵּל עַל דִּילְיָה חוֹבָא׃
 יח לֹא תִקֵּם וְלֹא תִטַּר דְּכַבּוּ לְבַגְי עַמְּךָ וְתִרְחַמְיָה לְחֲבֵרְךָ כְּוַתְךָ אֲנָא יי: יט ית
 קְנָמִי תִמְרוּן בְּעִירְךָ לֹא תִרְכִּיב עִירוּבִין חֲקֵלְךָ לֹא תִזְרַע עִירוּבִין וּלְבוּשׁ עִירוּבִין
 העמק דבר

תטור. לא תשמור העת לעשות רעה, דגם בזה יתרצה השנאה ומדנים ופרעות השלום: וְאֶהְבֵּת לְרַעֲךָ כַּמּוֹד. א"א לפרש כמשמעו, כידוע דחיין קודם לחיי חבירך, אלא הרמז"ס פי' זה"ל אבל פי"ד כמו שאתה חפץ מחבירך, והדבר מובן שלא יסכל האדם שחבירו יאצתו כמו נפש עצמו, אלא בגדר הראוי לפי הקורבה ודרך ארץ, באותו אופן עליך לאהוב בני אדם, ולפי זה הפי' קאי בסמיכות לאזהרה הקודמת, שכמו שאתה חפץ אם עשית רעה לאדם שלא ינקם ממך, אלא יעבור על פשעך, כך תנהג עם רעך, כך יש לפרש הסמיכות לפי הרמז"ס. ומלשון הירושלמי למדתי פי' אחר להסמיכות, וז"ל הירושלמי נדרים פ"ט ה"ד כתיב לא תקום ולא תטור את בני עמך האיך עבדא הו' מקטע קופר ומחת סכינא לידיה תחזור ותמתי לידיה ואהבת לרעך כמוך רע"א זה כלל גדול בתורה, פי' שהנקימה בחבירו דומה לאדם שמתך בשר ולא נזהר היד שאוחז הסכין והכה בסכינו על ידו השנית, אם תעלה על הדעת לחזור ולהכות את היד החותך ולנקום זה, כך ואהבת לרעך כמוך אחר לא תקום וגו', שאע"ג שחיי עצמו וטובתו קודם לשל חבירו, מכל מקום הרי הוא כמו האדם בעצמו, שאע"ג שאין ראוי לאיזה אצד להכות אצד השני, מכל מקום אם כבר הכה אין לנקום מהאצד המכה, כך אין לנקום מחבירו אחר שכבר הזיק אותך, והרי הוא כמוך שכל ישראל נפש אחת, וע' מש"כ צ"ק דברים ל"ב ט' צביאור יעקב חבל נחלתו ובספר בראשית מ"ט כ"ד: (יט) אֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ. חוקי שחקתי שמים וארץ, כך הפי' כאן כמבואר ברבה החקים שחקתי עולמי בטבע כל אחד, והיינו דאיתא בסנהדרין ד"ס את חקתי

הרחב דבר

נשבת מדנים, וכדכתיב צמלי (כ"ה כ"א) אם רעב שנאך האכילהו לחם כי גחלים אתה חותה על ראשו והי' שלם לך, כי צ"כ עליו להיות צטוב ושלום עמו, ועתה שלא עשה כן אלא השיב רעה, לא תמוש רעה מציתו, שהרי למחר יעשה לך רעה כשימצא, ואח"כ תשוב להרע לו כשחמצא ידך, וכן יחזור חלילה:

תשמרו חקים שחקתי לך כבר כו', והמערב מין בשאין מינו הרי זה משחית טבעם, כמש"כ ר"פ נח עה"פ את הארץ והנה נשחית כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ, וכן לבישת שעטנו משחית סגולת חוטי אמר ופשתים ממה שהיה צפ"ע, והוא מסתרי הטבע וידועים לחכמי הטבע, שהקושר חוט שזר של אמר ופשתים יחד על חוט הצרול של הטעלעגראף מפסיק המשכת הדיבור שגדבר ממרחק, הרי הוא משנה טבע הצרול וחקי הטבע שבצרול, ומכ"מ אינו אסור לארוג אמר ופשתים אלא ללבוש, שמה ידענו שחל על שעטנו איזה רוח שמזיק את האדם הלוזשו ג"כ. וזוה מבואר מה שלא הוצרך הכתוב לפרש דאיירי דוקא בצמר ופשתים כמו באזהרה דלא תלבש שעטנו, פירשה התורה אמר ופשתים, אלא משום דכאן כתיב את חקתי תשמרו דמייירי בשינוי חקי טבע של מין כלאים, וזה אינו אלא בצמר ופשתים, וא"כ ידענו דמייירי רק בצמר ופשתים ולא בשאר מינים שאין בהם שנוי חקי הטבע. ואזהרה זו שייך ג"כ לשמירת שלום צמדינה, כי כאשר נשחת סדור הרוחני בעולם הצריחה משתנה ג"כ סדר הגשמי, כי רוח החיה שבכל הצריחה צאופני הרוחני עומד: ובגד כלאים שעטנו לא יע"ה. ובפרשת תלך כתיב לא תלבש שעטנו אמר ופשתים יחדו, משמעו דוקא לבישה, היינו חמור לחמור וקל לקל, רזוני דמשמעות שעטנו שוע טווי ונו, וכאן דכתיב כלאים קודם שעטנו פירושו שנמערב תחלה אמר ופשתים ואח"כ נעשו שוע טווי ונו, משא"כ צפ"ע תלך משמעו להיפך, שהיה כל א' שעטנו צפ"ע ואח"כ נתחבר אמר ופשתים יחדיו בקשירה, והדבר מובן דכלאים מתחלה חמור משהיה צפ"ע ונתחבר בקשירה, מש"ה כתיב חמור בחמור דהעללה ג"כ